

Premalo je,
če meni
ni vseeno...

str. 2

Če bi
gimnazijo
dokončala

str. 6

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

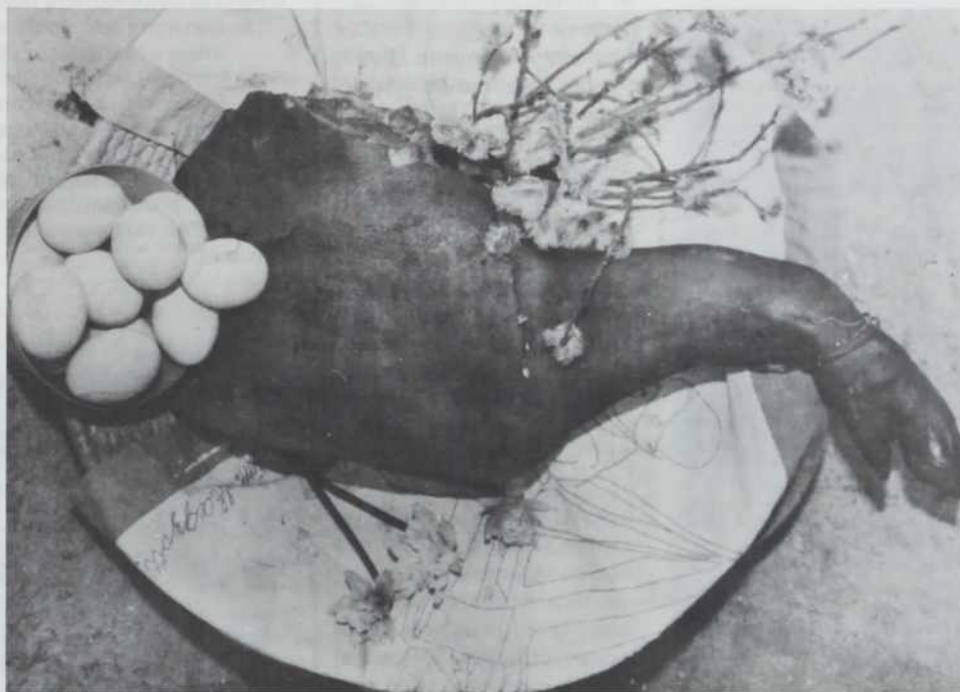
Monošter, 9. aprila 1992 • Leto II, št. 7 • Cena 10 forintov

Tak čemo v pesmi, štere naslov je Vúzen (Stopinje 1979). Pesniki se je to naše domače ime posebno lepo vidilo, čuto je, da tisti u žari kak erdeče vogelje, da je svetli, pa tudi e je sveteo. Kak čisto inači čuti-mo, či pravimo ali čuje-mo: vazam, nékak kmično, skoro čarno. Što ima dobra vúja za poslušanje, tistomi glási spevlo, popevilo, imajo svojo farbo.

Vúzen pravijo največkšemu krščanskomi svetki túdi so-sedni Slovenci v Slovenskih gorica-j, na Mürskon poli – takzvani Prleki (ár gučijo: prle), gde túdi gučijo naš ũ, či gli so negda na Vogrskon pisali, da se mi med Múrov pa Rábov ločimo od vsej drugih po ton, ka samo mi imamo ũ! Dale na jug Slovenije, v Beloj krajini na horvackoj meji pa pravijo že: vuzam, v Kosteli na Kočevskom: vezom, v Istri: vazem. Túdi na primorskem Krasi so in-da pravili: uézem. Túdi v sosednom Medžimurji pa v Hrvatskom Zagorji pravijo: vuzem. Inači je hrvački pa tudi srbski književno: uskrs, ka je novejše ime pa pride od uskrsnuti, to je : uživiti, zdginoti se. Tomi je sorodno rususki i v drugih istočno slovanskih jezijaj: vas-kresenje – gorstanenje. Tak zovéjo túdi v svojih jeziki-h nedelo pa je čúдно bilo v brezbožnom režimi, da so gučali stalno to reč za ime dneva v tjedni, štera pomeni: gostanenje Kristušovo!

Pa ka pomeni ta reč: vúzen. Že davno so strokovnjaki povedali, da je to stara reč, štero so indašnji, davni Slovenje (Slovani) izgovarjali: v-zem, samo da v

Vúzen je - Húsvét

Vúzen! Goréče, erdeče žari tvoje ime -
kak ogen na vélko soboto pri cêrkvi,
kak kres po brigáj, pri gorica-j!
Vúzen. . . kak remenica erdeča, s čarnin popisana!

našem listi to nemremo tak natiskati, kak v znanstvenih delaj: za v se pove takzvani polglasnik, kak zamuknje-ni e, pa ravnotak na konci za m. Iz toga polglasa se je

sledi razvio ali e (vezom) ali a ali u, tak kak napri-liko v reči den, stero so nigda zgovarjali d-n, dnes pa ali den (tak túdi češki, slovaški, podobni polski) ali dan

(tak slovanski). Iz u je pri nas nástao ũ, zato - vúzen. Pride od v-zéti, (v)zemen. V književnoj reči imamo podobno: od-vzem, pri-vzem. Gda so ešče čútili, ka je

sprva reč pomenila, te so znali, da je to bio po dugom posti, gda so ne jeli mesá pa ne béli z mastjov – vzem, vzetje mesá. Tisti den, gda so pred postom meso pústili, ne več jeli, so zvali ponekédik na Slovenskom, Horvačkom: meso-pust, sledi samo kračiše pust. Pa tak pravijo ešče povečini Slo- venci. Mi smo pa vzeli nem- ško reč fasching (fašing), pa gučimo: fašenik, fašnik, fajršček itd. Večina Slo- vencov pa dnes ne pravi: vúzen, vezom, vazam, liki: vélka noč (ne šúrki e kak v reči: tele, mela, liki dugi vozki e kak: mér, čemér), piše-mo književno: vélika noč, pa pomali večina glúha, po- staja za jezik i pravi: velíka (naglaša i). Da pa pravi Slo- venci od nigda gučimo: vel- ki zvon, vélki keđen, vélki četrték, vélka meša – pa tak znova vidimo, kak smo kni- ževnomi jeziki blúzi po pra- vilnom izgovori.

V naslovi članka je zapi- sano: húsvét, Zakaj? Vej pa tak znamo, ka je vúzen vo- grski húsvét. Ja, samo ka ste ne pomislili (Vogri pa to nemrejo znati), da je vogr- ska reč po slovenskoj naprá- vlena, gda so ešče Slovenje gučali: meso-v-zem. Tak je v vogrskoj reči jasno mogoče čútitit prvi pomen naše re- či: vúzen.

Vse to sem napiso, ár sem v vogrskom kalendaru čteo čúдно mišljenje odked je reč vúzen. Pa šče to bi rad povedo: ne pišimo pa ne gučimo od Vogrov prevzeto: slávski namesto slovanski. Nega več nikše Slávije, prek mejé túdi slo- venski gučijo, pišejo pa kni- žno slovenščino!

ŽELIMO VAM VESELE
VÜZENSKÉ SVETKE

Pisali ste mi

PREMALO JE, ČE MENI NI VSEENO, KAJ SE DOGAJA V PORABJU

SPOŠTOVANI GOSPOD VENDEL MUKIČ, prek časopisa — Vašega našega, mojega — Vam sporočam, da sem dobil Vaše dolgo in zanimivo pismo. Za začetek mi dovolite nekaj pojasnil, in sicer se že skoraj eno leto odpravljam k Vam na obisk, vendar mi še ni uspelo, da bi se srečala. Na neki način Vas poznam po pisanju, osebno pa nisem čisto prepričan, če sva se kdaj srečala, najverjetneje pa sva se.

DRUGO, KAR VAM MORAM PRIZNATI, je, da sem v svoji zmedenosti, ki je menda značilna za večino novinarjev, Vaše pismo nekam založil. Prepričan sem, da pisma nisem izgubil, ampak je nekje med kupi mojih papirjev. Ko bo tole pisanje že natisnjeno, bom tudi Vaše pismo našel. Toda urednici sem obljubil, obljubo pa je potrebno držati, da Vam napišem odgovor že v tej številki, zato se bom držal predvsem osnovnega sporočila iz Vašega pisma. In tretje, kar moram napisati uvodoma, je, da se nimam za pristojnega za reševanje konkretnih manjšinskih problemov v Porabju ali kjerkoli drugje, marveč je moje zanimanje za ta vprašanja novinarsko, ne politično in praktično. Kar se tiče porabskih Slovencev, vas obiskujem od jeseni leta 1969.

IN ZDAJ K VSEBINI oziroma rdeči niti Vašega pisma. Pišete, da niste zadovoljni s položajem porabskih Slovencev, pa tudi z delom Zveze Slovencev da niste najbolj zadovoljni in še marširaj Vas moti. Lahko mi verjamete, tudi jaz nisem zadovoljen s položajem porabskih Slovencev, razlika med mano in Vami je, da sem prepričan, kako za položaj manjšine ni kriva ali odgovorna mlada organizacija Zveza Slovencev, ampak prejšnja in sedanja madžarska politika in odnos matič-

ne Slovenije do svojih rojakov ob Rabi.

SPOŠTOVANI VENDEL MUKIČ! Zelo mi je žal, da Vam ne morem odgovoriti na kratko in konkretno, marveč moram po dolgih in zapletenih ovinkih, za katerimi bi želel skupaj z Vami najti cilj: pomoč porabskim Slovencev. Prepričan sem, kljub svojemu optimizmu glede položaja manjšin, da je čas tako krut in da se tako

Kljub velikemu napredku, številnim novostim, pa ne samo po tako imenovanih demokratičnih spremembah na Madžarskem, je še zmeraj izjemno veliko zahtevnih nalog, ki bi se jih nekdo moral lotiti. Vendar je težko določiti, kdaj in kje je ta "nekdo"? Ali je to Zveza Slovencev, so to župani tistih občin, v katerih živi manjšina, so to učitelji, ki poučujejo slovenske otroke tudi v slovenskem jeziku, so to starši, ki so pozabili, da bi bilo lepo, če bi otroci znali besede svojih babic in dedkov, so to vsi porabski Slovenci...? Je treba iskati uresničevalce perečih nalog v Sombotelu, na županiji ali v političnih strankah, v Budimpešti, kjer zavlačujejo s sprejemom manjšinskega zakona in kjer pripravljajo nov šolski zakon, ki bo opredeljeval tudi izobraževalni sistem manjšin na Madžarskem...?

hitro odmika, kakor še nikoli doslej. Veste, kako težko je v madžarskem gospodarstvu in koliko ljudi je že moralo in koliko jih bo moralo na cesto tudi v Monoštru, kljub novi moderni tovarni, ki jo je prišel odpirati sam ministrski predsednik. Kako naj zdaj mladi slovenski družini, ki se tolče za vsakdanje preživetje, nekdo razlaga pomembnost in pripadnost slovenstvu. Ste se morda kdaj vprašali, zakaj tako malo porabskih Slovencev govori svoj jezik, ste se vprašali, zakaj v Monoštru ni skoraj nikjer slovenske besede, čeprav je skoraj vsak deseti prebivalec Slovenec.

VERJAMETE MI LAHKO, da Zveza Slovencev

želi izboljšati položaj manjšine. O tem, ali ima pri načrtovanju svojega dela vedno srečno roko, nočem razsojati, ampak prepuščam oceno Vam in porabskim Slovencev. Prepričan pa sem, da je največ nalog v šolstvu, zato se bom k tej temi vrnil v eni prihodnjih številki Porabja. Morda tedaj, ko se bova že srečala in pogovarjala.

Vesel sem vašega pisma in hkrati žalosten, ker dobimo v uredništvo Porabja premalo kritičnih in drugih pisem. Veselimo se slehernega sporočila, ki je povezano z življenjem porabskih Slovencev.

NATANČNEGA VZROKA, zakaj pišete meni, seveda še ne vem, o tem se bova pogovorila kmalu pri Vas doma. Morda ste mi pisali zato, ker Vam je znano, da sem nekako soustvarjal "nove odnose v Porabju". Vse od tedaj, ko sem si 27. septembra leta 1990 ob štirinajstih in sedemindvajset minut v beležnico zapisal, da bodo na Gornjem Seniku ustanovili Zvezo Slovencev. Podobnih podrobnosti se mi je od leta 1969, odkar prihajam v Porabje, nabralo nešteto. Ko sem sprejel povabilo ene od slovenskih revij, naj strnem svoje vtise iz Porabja za nje nebralce, sem se nameraval lotiti naloge ravno z opisovanjem osebnih vtisov in spominov. Obljubo sem moral za zdaj prelomiti! S tem sem želel samo povedati in potrditi, kako mi ni vseeno, kaj se v Porabju dogaja, kaj se bo zgodilo. Zatrdim Vam lahko, da tudi v Zvezi Slovencev niso ravnodušni, imajo načrte, vedo, da morajo čimprej spremeniti sedanje razmere, zato si želijo kar največ pomoči vseh, ki jim lahko pomagajo.

Pozdravljeni, Vaš

Ernest Ružič

Predlogi za obnovo narodnostnega šolstva

V Budimpešti je pred nedavnim zasedal narodnostni oddelek Madžarskega pedagoškega društva. Razpravljali so o tem, kako bi se dalo obnoviti narodnostno šolstvo. Predloge, ki so jih posredovali tudi ministrstvu za prosveto in šolstvo, je sestavilo predsedstvo omenjenega društva.

Predlagali so, naj se spremeni financiranje šolstva, in sicer naj ministrstvo poveča prispevek za učence, ki so pripadniki narodnostnih skupnosti (od vrtca do srednje šole). Študentje pripadniki narodnosti na visokih šolah in univerzah naj bi dobivali višje štipendije. Učitelji, ki poučujejo materni jezik ali v maternem jeziku, naj dobivajo dodatek iz državnega proračuna. (Predlog velja tako za vzgojiteljice v vrtcu kot za univerzitetne profesorje.)

Vsak študent, pripadnik kakršnekoli narodnosti, bi moral vsaj en semester študirati v svoji matični državi, učitelji in profesorji vsaj dva semestra. Stroške študija naj bi plačalo ministrstvo. Naj se zagotovi tudi šolanje srednješolcev v matični domovini.

Z denarjem so povezana tudi naslednja vprašanja:

- izdaja učbenikov in učnih pripomočkov,
- študijske poti učiteljev in profesorjev.

Kakšno naj bi bilo narodnostno šolstvo?

Po ocenah pedagoškega društva narodnostna šola v maternem jeziku še ni aktualna (ali že ni aktualna?!). Za to obdobje je najbolj sprejemljivo dvojezično šolstvo tam, kjer živi manjšina strnjeno. Na območjih, kjer živi manjšine raztreseno, naj se poučuje materinščina kot predmet.

I.P.

Murska Sobota

ZAČETEK KONKURENČNOSTI V ZAVAROVALNIŠTVU

Na Lendavski ulici so pred kratkim odprli nove prostore soboške območne enote Zavarovalnice Triglav. Tisti, ki so si poslopje ogledali od zunaj in od znotraj, zatrjujejo, da bolj razkošne palače v prekmurski metropoli še ni bilo. V Zavarovalnici pa pravijo, da je nova poslovna zgradba rezultat dela več generacij zavarovalniških delavcev, verjetno pa še bolj tistih, ki so bili desetletja primorani plačevati zgolj enemu zavarovalniškemu sistemu v Sloveniji.

Slavnostni govornik ob otvoritvi je bil predsednik slovenske Gospodarske zbornice Feri Horvat, pripravili pa so tudi kakovosten kulturni program z nastopom Slovenskega okteta in igralca Evgena Carja.

Na novinarski konferenci so najvišji predstavniki Zavarovalnice Triglav našli številne novosti. Povedali so še, da se postopno začena tudi konkurenčnost v zavarovalništvu, saj imajo zdaj v Sloveniji osem zavarovalnic. Niso pa pozabili dodati, da je Zavarovalnica Triglav res največja, tako kot gora, po kateri ima ime.

eR

Kalendar (15)

DOLENJI SENIK - 1883

Gospaud TRSTENJAK je z Gorenjoga na Dolenji Senik potúvau s pošarskimi kaulami, šteroga je vozo nej bile tak razlúčane kak na Gorenjom. Depa tú je to samo malo iz mélo raure. Tistoga ipa je v vesi živelo 700 lúdi. Slovence i Nemci. Slovence so vsi znali nemški to. Slovenski podje so se radi ženili z Lamiciami (Nemkami). Senčarski pavri so radi ojdli kipúvat v Gradec. V cerkvi so meli vsik-

pesem znajo (Marko skače, Marko skače po zelenoj travi). Lidgé so največ svete pesmi spejali. Gvante so si že to kipúvali (pisane pa redeče farbe), nej so doma par kalci dali platno rediti pa s tistoga šivali. Ženske so nosile sive šecline, bejli vacelejgov pa več nej. Mlade dekile so si eške po staroj návadi duge pantlike plele v kite. Tak duge, ka so njim do križa segale.

Senčarski pavri so bili sarmacke. Konja niške nej

Dolenji Senik.

To je dolina doline, vodi lepa glavná cesta od Gorenjoga do Dolenjoga Senika in vstod do S. Jozefa. Vozil me je s povrhom vrgom mlad deček Boček. Jozef, kotler je sram zval po progaru na pécisu. Ob obeh straneh doline je bučarje z prvokopljivimi kúrami, le na Dolenjom Seniku po vseh straneh zložjenca. Medalce p. Ličine, nevsta je pécisa njih bez domnika.

šo tretjo nedelo nemško mešo, ovak pa slovensko. Plebanuš je būo Števan ŽEMLJIČ (1870–91), šteri je v slovenske, nemške pa vogrske novine to píso, pa je brano pravice naši Slovenov.

TRSTENJAK se tauži, ka na Dolenjom Seniki samo eno domačo slovensko

emo, gúnce to samo par lúdi. Orali pa vozili so s kravami. Krave so poganjali. Na Dolenjom i Gorenjom Siniki so živeli sarmacke pa eške po bregaj, zato so pri ramaj nej meli velko čistaučo. Sausadge so ji dražili: "Ka vam je voda pogo-rejla?"

Marija Kozar

Zveza Slovencev je povabila na pogovor župane porabskih vasi, da bi se dogovorili o sodelovanju s samoupravnimi organi. Sodelavci zveze so seznanili navzoče z delovanjem v lanskem letu. Lani je zveza pomagala raznim inštitucijam v slovenskih vaseh z 2,4 milijona forintov. Letošnji proračun predvideva približno isto vsoto.

DALAČ OD DAUMA

V Števanauvca živéjo lš-tvan Svetec, steri so že večkrat delali v drudji rusagaj. Kak je kaj bilau v Siriji pa v Algeriji?

"1957. sam začno delati kak vrtalec (fúros). V službo sam na Várpalota mogo oditi. Tauga reda sam štja nej bijo vönavčani za vrtalca. Putejn sam se začno včiti. Tri lejta sam se včijo, tak ka sam par tejn štja delo tú. Etak sam napravo izpit (vizsga) 1960. leta. Od tistogamau delam tój. Edan tje-dan delam, drudji tje-dan sam pa doma."

Ka ištjete v zemlej, pa kak globoko vrtata?

"Vaudjaldja (premog), olaj, sau, ranč ka tarbej. Največkrat tri-stiristau mej-tro globoko vrtamo."

Čojo sam, ka v drudji rusagaj (državah) ste tu delali. Bi mi prajli, gde ste bili pa ka ste tam delali?

"1974. sam ušo najparvin v drudji rusag delat. Stirdja smo mogli v Sirijo titi sau iskat. Kaulak dvejstau mej-trov globoko je bilau sau. Tau smo mogli, ziskati pa pogledniti, ka kak je kusta plast (réteg). Najparvin je malo špajnsno bilau, zato, ka sam dja samo slovenstji pa vogrstji vedo goučati. Tam v Siriji pa arabščino gučijo. Dva delavca sam daubo, steriva sta od tistac bila pa sam z njimi mogo delati. Dja sam delo z mašini oni

tista vročina bila. Vsakši den 54–56° C bilau. Brezi srajca smo nej mogli vö na sonce titi, zato ka tak nagnauk bi dola zgoreli. V tau vročini je samo tój pa tan rasla trava. Žalejzdja, ka je na zamlej bilau, tisto smo samo z rokajci mogli držati. V tau vročini smo dvanajset vör delali vsakši den. Štja soboto pa nedelo smo nej meli. Mašini so v noči pa vodné šli, zato ka smo se manjavali. Vačer smo se mogli gora zravnati, zato ka samo 15° C bilau."

Meli ste kakšo ižo, gde ste leko spali pa pučivali?

"V kontenera smo spali, tój smo meli vönaprjato ižo.

Bijo edan šator, v tistom je nam tjojo sakáč. Na šestdeset kilomejtra je bijo

doudji cajt. Meli sta cajt spoznati, kakšo je tisto lüstvo?

"Tisto lüstvo, kak sam dja vido, bola vtjup darži, kak mi. Z drugoga sveta so, večkrat boga molijo. Da smo delali vsakši zranjak, podné, pa vačer so si obraz pa rotje zaprali. Proti Mekka so se obarnili, dola so pokleknili pa so tam molili."

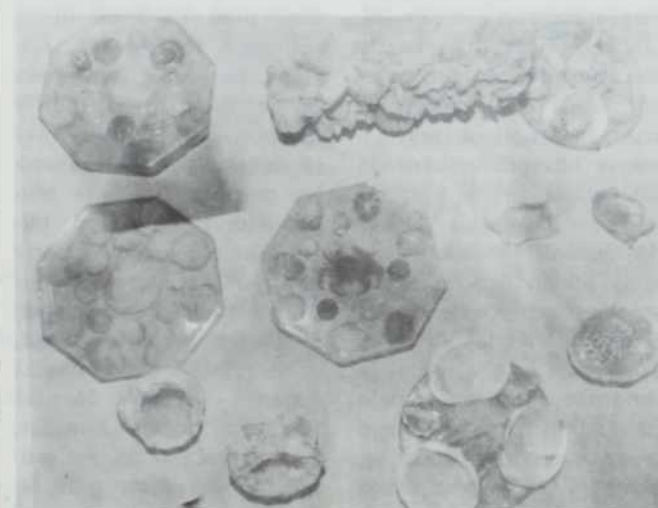
Potejn ste dumau prišli pa sta doma delali?

"Domau sam prišo pa sam tój na Vogrskom delo deset lejt. 1974. leta sam pa v Algerijo ušo delat. Tam sam bijo devet mejsacov. Edan delavac je bate-

žan grato pa na mesto tistoga sam ušo dja. Vcuuj k cügglom (opeki) smo ilujco iskali, sletkar pa bejli cement. Tój je že baukša bilau, zato ka smo samo vodné delali, vačer nej. Dapa vročina štja lagovejša bila kak v Siriji. Vodné 63° C je bilau. Prvi tje-dan je sploj lagvi bijo. Dočas, ka sam se nej vcuujéjo, sam mislo, ka mo mogo titi domau. Tój smo sakáča nej meli. Sakši drudji den je drudji tjojo. Sparvoga je bilau tak, ka se je nej posrečilo, dapa pomalak smo se navčili."

Če bi vas štja gnauk prosili, aj deta v nikši drudji rusag delat, šli bi?

"Nej, več nej. Steri petdeset lejt miné, tiste že ne pelejo tavö. Dapa če bi leko, te bi tú nej ušo. Dojšlo je."

so mi pa pomagali, če kaj zdigati tarbelo. Daubo sam edan slovar pa ka je sploj potrejbno bilau, tiste par rejči sam se navčo. Najlagovejša je tam vanej dójn

edan varaš od tistac smo vozili vodau, krój, mesau pa tisto, ka ranč te tarbelo."

Petnajset mejsacov ste bili vanej, tau je že zavolé

K.H.

OD SLOVENIJE...

VEČ IZJEMNIH LIKOVNIH DOGODKOV

Pomembno mesto v sombotelskem Spomladanskem festivalu je pripadlo tudi prekmurskim likovnim ustvarjalcem oziroma tamkajšnjemu likovnemu dogajanju.

V elitni sombotelski Galeriji sta odprti dve izjemni razstavi, in sicer prvič narejen izbor iz del devetnajstih lendavskih mednarodnih kolonij in pregledna razstava del akademske slikarke Suzanne Kiraly-Moss. Razstavi bosta odprti do 19. aprila, medtem ko so razstavi del grafika Štefana Galiča in slikarja Andreja Gonterja že zaprli. Ob pregledni razstavi lendavskih kolonij so organizirali tudi simpozij, na katerem so iz različnih zornih kotov ovrednotili ta pomembna likovna in širša kulturna srečanja v Lendavi.

94,6

Tisti, ki poslušate Panonske odmeve in nasploh Radio Murska Sobota oziroma Murski val, kot ga imenujemo po novem, ste že slišali, da je prišlo do spremembe. Panonske odmeve lahko poslušate poslej v nedeljo ob 18.00. Oddaja je zdaj tudi nekoliko daljša, saj traja skoraj eno uro (vsme so poročila) do 19. Drugi del bo izpolnjevala predvsem glasba. Kakšno melodijo pa si boste lahko izbrali tudi poslušalci v Porabju. Zato nam lahko pišete na naslov Murski val, Titova 29, 69000 Murska Sobota, Slovenija, s pripisom za Panonske odmeve.

In zdaj naj razložim še naslov. 94,6 je nova UKV frekvenca Murskega vala. Meritve so pokazale, da je v Porabju v glavnem dobro slišna, nekaj težav je le na Dolnjem Seniku, v Slovenski vesi in Monostru. Sicer pa boste Panonske odmeve lahko tako kot doslej poslušali tudi na starih dveh frekvencah: UKV 87,6 MHz in srednji val 648 KHz.

VARMEJA PÄ FÖISPÁN (2)

Napisali smo v naslovi članka dve reči, šterivi se skoro vsaki den med vami rabita (núcata), pa skoro nišče ne ve, ka izvirata iz naših slovenskih reči. Prva je **vármeje**, napisao pa sem **varmeja**, kak so pred 70-80 leti pisali v naših novinaj tisti slovenski duhovniki, ki so znali, da je **megye** slovenska reč. Gda so v januaru 1919 sestavili prekmurski duhovniki načrt (plan) slovenske avtonomije, če bi ostali v vogrskoj državi, so zahtevali, naj se za Slovensko okrogolino ali krajino, kak so zvali svoj kraj med Mürov i Rábov, ustanovi **slovenska varmeja** (vármeje). Dnes že malo što od mlajših zna i guči to reč, liki samo **megye** právi. Právo ime pa je **vármeje** i v Somboteli so izhajale novine **Vasvármegye**, v šterin se je naš dr. Franc Ivanocy boro za slovenske pravice, za ime **Szlovén** (proti **Vend**). Právo ime je ešče dnes **Vasvármegye** i samo splošna manjóst je začnola reč **vár** izpüščati pa dnes že ne vejo, da je **Vasvár** bio središče, glavno mesto té županije, štera se je po njem imenuvala - tak kak po kraji **Zalavár - Zalavármeje**, samo sledi **Zalamegye**.

Poglednimo, ka pravi zgodovinska kniga Unger-Szabolcs, Magyarország története (1979), str. 18: "A megyerendszert István király szláv közvetítéssel vette át, Nagy Károly örökségéből. Maga a megye szó is szláv, határt jelent (vagys a megye középpontjában álló var határát, uralmi körzetét jelzi). - Slovenski: "Ureditv županij (komitátov) je kralj Štefan prevzel s slovenskim posredovanjem iz zapuščine Karla Vélikega. Tudi sama beseda **megye** je slovanska, pomeni mejo (pravzaprav označuje mejo gradu v središču županije, območje zemljiškega gospostva)." Dodajmo ešče to, da je kralj sv. Štefan ustanovlao tudi prve pušpekije i so ta cerkvena območja (ozemlja, meje) tudi označevali "egyházmegye". To pa nema nikakše zveze z **vár**

megye. **Megyéspüspök** je teda redni škof, ki vodi škofijo (ar so tudi druge vrste škofije).

Želem povedati - morao bi to že davno - pa predložiti vsem, ki pišete: ne pišimo pa ne gučimo več nesmiselnoga: **Železna županija**, ar **Vasvármegye** nema nikše zveze z železom, samo **Vasvár** má v imeni **vas** - železo. Pišimo: **županija Vas, Zala** (ne zalska).

Knieza nam pove, da je **megye** bio zapisano 1055. v pomeni: **határ**, ednok tudi **megya** istoga leta. Celó v pomeni farni (županijski) ednok v XV. veki ednok: **meges pap!** **Vár-megye** je ohranjeno zapisano od 1517. dale. Knieza misli, da je reč prevzeta iz starocerkvenoslovanskoga jezika ali staroslovanskoga **medja**, iz česa je nastalo slovenski **meja**. Iz pomena "meja" se je v vogrščini razvio pomen: **okraj**, **komitat** (grofija). Razvoj je teda: **Vasvár megye - Vasvár határa - a határvonal által bezárt terület - közigazgatási egység (és ekkor: Vas vármegye - dve réci!)**. Iz toga so kajkavski Horvati (od Müre do Slavonije) prevzeli: **varmedja**. Nastanola pa je tudi reč: **mesgye, mezda, mezde** v pomeni **meja**, posebno med dvema nezoranima taloma (deloma) zemlé.

Pri nas smo v vogrskom časi, pred 1919 pravili za **vármeje** to isto reč, ništerni pa tudi **vármejöv** pa je takša prišla tudi v Flisarov vogrsko-slovenski slovarček. **Varmejo** pa smo že omenili. Inači je bilo pri Horvataj, ki so bili združeni z vogrskov državov pa je "**Horvátország**" bio tudi razdeljeni na **megye**, ki so jim pravili **županija**, ar je na čeli nje bio **velki župan - főispán**. Nemški so njim pravili **Komitát**, ar so v začetki to bilé grofije, na čeli je bio grof, latinski: **comes**. Oba izraza so prevzeli tudi Slovenci, ki so pisali v književnom jeziku pa jiva ešče dnes rabimo.

V naslovi smo tudi zapisali: **főispán**, ar to reč

Materna rejč (7)

TRDI ORI

Kak vejte, nej je vse gnako žmetno, ka če človek dé (gre) gor na pod (podstrešje) po falát šunke ali pa more en žmeten žakeu pšenice gor nesti. Ranč tak je gé pri glasaj tó.

Povejmo za glas **a** je zadosta, ka se človeki malo zejva (zeh), pa že vóskauči z grla. (Samo probajte, če ne date valati.) Za glas **h** pa se je tarbej že malo bole cújprapraviti. Najmenje karšlati (kašljati) je potrejbno, ka več nej tak naleki kak zejvati.

Tau zdaj zato pripovejdam, ka naš porabski guč tó nema najraj glas **h**. V slovenskoj knjižnoj rejči pa more biti. Mi pravimo, ka **iža**, knjižno je **hiša**, mi pravimo **čer**, knjižno **hčer**, pri nas **vala** v knjigaj **hvala** ptt. Tak ka dosta takši porabski rejči geste, gde samo cúj tarbej djati té glas, pa te včasik knjižne besede gratajo z naši rejči: **gra - grah, lapec - hlapec, laden - hladen, lipati - hlipati, lače - hlače, lejev - hlev, rbet - hrbet, ram - hram, ren - hren, ori - oreh**. Depa zatogavolo zato nej tarbej tak misliti, nej, ka če mi te glas neškemo, ka je te naš guč menje vreden. Nikak nej. Zemimo napriko samo tau, ka zamé eden najlepši jezиков na svejti, francuski jezík tó nin pa nin nema té glas. Litero **h** má, samo glas **h** ne. Doj ga spišejo, samo ga ne izgovarjajo. Zato pa je tarbej velkoga francuskoga pisatala tak zvati ka **Victor Hugo** (izgovarjamo: **úgo**, nej pa **Hugo**). Uni povejmo dojspišejo rejč **Hongrois**, ka zmananúje **Vogrin**, izgovarjajo pa "**ongroa**", brezi **h**. (Tau zdaj najjmo, ka na konci tisti **s** tó pozabijo vópovedati.)

Tau ka neškemo te glas, je vendar zato tó, ka smo se od vogrske rejči navčili. Kak vejte, če je litera **h** na konci rejči, te go **Vaugri** največkrat tó ne izgovarjajo: **méh, céh** (izgovarjajo se: **mé, cé**). Tau nikak tak more biti, kak gda je slovenski misijonar **Friderik Baraga** úšo v **Meriko**. Dugo dugo je tam živo nad **Indijanci**, pa je naslejdnje spoj takši grato - eške po obrazi - kak **Indijanci**. Zaman je emo nasé djano pušpecki gvant.

Te pa namesto **vala - hvala**, ka ste si zeli tri minute cajta za rubriko o našoj maternoj rejči.

Fr. M.

bár starejši bole poznajo, kak če bi zapisali samo: **ispán**. **Főispán** (velki župan) je bio na čeli, vodja **vármeje - županije**, navadno kakši plemenitaš, ki je to bio bole po česti, delo vodstva pa je opravlao **alispán** (podžupan). To je bilo do 1950. leta. Bio je v državi tudi **nádorispán** = paltin, ("Magyarország legmagasabb főméltósága 1848-ig, a király helyettese", Knieza). To je iz slovanskoga nadvorj-župan. **Fó-pa** **alispán** pa izhajata iz slovanskoga **župan**. V začetki je to bio zapovednik kraleskoga grada, njegove vojske, grof. Zato se tudi zvao **várispán**. Pisali so **ispán** že 1269, **espán, spán, ispály**. Sledi so tak zvali načelnika županije, komitata (lat.

comes comitatus, nemški: **Obergespan**). Špan so pri nas pravili tudi oskrbniki grajskoga ali drugoga vékšoga posestva (imanja), v evangeliomi je: meo je eden gospod špána...

Vilko Novak

S kauli v šaulo

Vsakši zranjak vidim, ka se mlajši z busom parpelajo v Števanuvca v šaulo. Popodneva pa pride po nje pa je pela v Andovca. Tau je nej furt etak bilau. Paut je tu nej takša bila kak zdaj. Dja sam štja pejšti odo po njej v šaulo. Na ausmo smo odli, dapa v sedmój je že tarbelo titi, aj ne zamidimo. Skur štiri kilomejtra dalač je šaula od na-

na rutjej. Dostakrat sam cejlak tapozébo dočas, ka sam v Števanuvca pa nazaj prišo. Zvojn tauga so zato lejpi cajti bili. Če bi ma štja gnauk prosili, aj vozim mlajša v šaulo, gvušno, ka bi vaselo pravo: "Pelo mo je."

K.H.

šoga bargá. Najvekša baja je tista bila, ka je paut furt blatna bila. Dočas, ka smo taprišli, smo tak vögladali kak bujctji. V zijma je lagvo bilau, da je nam vetar snejg v obraz neso. Bilau je, ka smo do kolen v snejgi odli. Dočas, ka smo v šaulo prišli, crejvidja so se cejlak prejk zmočala. Sreča, ka sam samo tri lejta odo pejšti, po tistim so nas že z kauli pelali v šaulo. Djaustji Rudi so meli konja pa oni so nas vozili.

Zdaj, da je že skur dvajsti lejnt minaulo, tak gučijo o tom:

"Starištja so prosili župana, aj nika vözbrodí, ka je mlajšom teško pejšti odti v šaulo. V vesi autonov nej trno bilau, tak ka so kaula ostala. Župan je prišo k meni pa ma proso, aj vozim mlajša v šaulo. Tak sam je začno voziti. Zazranka na ausmo sam je pelo pa popodneva na štrto sam úso po nje. V djasén pa spartulejt s kauli, v zima, da je snejg bio, te pa s sanami."

Tjelko mlajšov sta vozili?

"Več kak daset je bilau. Bili so takši, steri so že zazranka v pau sedmój pri nas bili. Pomagali so konja nutra vpregati. Tisti, steri je najrvi bio, tisti je leko cügla držo. Gda je dež úšo, te sam na kaula punjavo emo gora potegnano pa smo tak šli. Tak je šlau tau dočas, ka bus nej začno voziti."

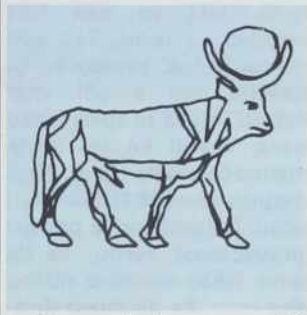
"Furt sva rada mela mlajša. Bilau, ka so vačer do šesta pri nas bili," pravi Trezka, Rudina žena. "Da konac bilau šauli, te so mlajši rauža parnesli Rudina pa tak so ma zahvalili."

"Osam lejnt sam vozo mlajša prejk v Števanuvca. Malo je zato dosta bilau. Štja zdaj poznam

Mejsec

APRIL

Rejč april je iz latinskega Aprilis. Ta pa iz rejči aperire, štero pomeni "oprejeti, odpirati". V tom mejseci se odpirajo rauze, bombriki na drejvaj, vse zelení. V starom Égipti so tak mislili, ka v spartolejtki pride sveti bik APIS, pa oplodi zamlau po cejlom svejti.

Slovensko ime za april je MALI TRAVEN, pri nas v Porabji pa VELKI TRAVEN. Tau pa nej záto, ka pri nas je té mejsec že vek-

ša trava, kak indrék na Slovenskom, liki zato, ka smo mi slovenska pa vogrška imena vküpzmejšali. Od decembra do aprila nücamo svoja imena, od majuša do novembra pa smo od Vaugrov na pausado zeli.

Aprila so naši starci že fejst skrb meli vrejmen. "Ka mali traven pokrmi (zrasté marca), tisto velki traven zej (mraz aprila), so gučali stari. Če pa deš dé na velki petek, te de sad červivi. Na djúrdjovo (24. IV.) je najbaugše kukarcao saditi, ka te lejpa kukarcao zrasté. Na markovo (25. IV.) tarbej tikvine koškice graubati, te dosta tikvi zrasté, pa de fejst teko oli na trej kralovo. Samo naj nam Vidova meglá krü na zej.

Marija Kozar

Na füzenski pondejlek je loško vcuj šlau...

Indašnoga svejta so lüdjé dosta gučali od čüd. Tistoga reda se je dosta čüd godilo, če je rejsan tak bilau.

Da sam dja mala bila, stari lüdjé so eden za drugim parpovejđali vsefalé čüde. Moj dejdek so mi dosta parpovejđali. Med tistimi cüdami se mi je najbolje ta vidla.

Že več kak 100 lejnt je, ka so moj dejdek na djagarijo (na lov) šli. Tistoga reda so lüdjé sami vözostrejłali divjačino. Istina ka je divjačina nej telko kvara delala, med gauštjami so meli lüdjé njive pa so pauvali.

No, moj dejdek so na vuzenski pondejlek večer djajat šli. Strašno lepau je mejsec svejto, fanj (h)ladno, čisto vrejmen je bilau. Moj dejdek so pükšo meli

na plečaj, odijó po gauštja ta pa nazaj, ištjejo edno takšo mesto, gde se dojležejo pa odkec se lepau vidi. Prauto Sakalauvec se vzmajo, znajo, ka tam med gauštjami gesta eden lejpi velki travnik. Tam so se radi zavci zdaržavali.

Da so ta prišli, mejsec je eštja lepše svejto, tak je sveklau bilau, kak vodné. Tam, gde je malo strmo bilau pa odkec se je cejli travnik lepau vido, so si moj dejdek dojleģi na črvau (trebuh), pükšo so začnili nabijavati. Samo edno cejv so nabili, tak so si mislili, nej gvušno, ka kaj pride. Ležijo na črvaj tak 10 minutov, da gnauk samo vidijo, ka na travniki telko zavcov geste, ka je vse puno. Oči si brišajo, glavau si šlatajo, če je rejsan istina, ka so tu na-

zauči, če je rejsan istina, ka oni vidijo. Kakoli, nej je sen, istina je. Zdaj pa nega cajta tadale premišlavati. Tu je prilika, zdaj leko dojzostrejłajo zavca.

Pükšo na drugo cejv tu nabijajo, zdaj cilajo med nji, ta, gde je na kupa največ bilau. Obadvej caví potegnajo, tak je vdarila pükša, ka se je čülo na daleč. Pa zdaj?

Dejdek so že pükšo stéli (hotel) nalečúvati, ka do go znauva nabili, da vidijo, joj sveti Baug, ka vidijo? Zavci, štéri so bili na travniki, se vzmajo, stanejo na dvej nogé, pa dejo prauto dejdeki. Dejdek so s psaum šli djajat. Pes je zdaj nej leto vküppobratí strejłano divjačino, liki cvilo je pa je leto domau tak, kak če bi ga s pükše starli. Moj dejdek so tu nej ovak naprajli. Vzemajo pükšo, obernejo se pa tak letijo domau, kak morajo. Nazaj pa za nikše pejnaze ne poglednajo. Da so parleteli domau, so nej cajt meli v gang po stumbaj gor titi. Skočili so prejk gantjina okna, zravan not v ižo. Pükšo taličijo na sar-tejo pa not v postalo, dunjo na glavau pa do zranka so nej smeli gorpogledniti.

Da so mati zazrankoma (zjutraj) v ižo prišli, so se parstrášili, mislili so, ka so dejdeka bujli, ka ga nindar ne vidijo, pükša pa na sartela. Da so se dejdek naprej potegnili, te so svoji materi parpovejđali kak so zopojdli. Mati so pa etak prajli: "Ti bedak! Ti ne vejš, ka na vuzenski pondejlek nej slobaudno djajati, spojaj pa nej zavca. Baug te je pokaštigo."

I. Barber

... DO MADŽARŠKE

ALI BO KDAJ NA GORNJEM SENIKU SLOVENSKI ŽUPNIK?

2. aprila je delegacija porabskih Slovencev obiskala ljubljanskega nadškofa in metropolita dr. Alojzija Šuštarja. Razlog obiska je pereč problem, in sicer bogoslužje v maternem jeziku za Slovence na Madžarskem.

Predsednik Zveze Slovencev Jože Hirnök in predsednik cerkvenega odbora na Gornjem Seniku Štefan Györfvári sta seznanila gospoda nadškofa s položajem cerkve v Porabju in ga zaprosila za pomoč. Od smrti gospoda Janoša Kúharja so tudi na Gornjem Seniku vsi obredi v madžarskem jeziku. Občani pa bi želeli imeti vsaj del obredov v maternem jeziku. Tudi zaradi tega so zgradili novo župnišče.

Gospod nadškof je bil vesel porabskega obiska, kajti, kot je povedal so ga obiskali že Slovenci iz Avstrije in Italije, zato ga veseli, da je lahko sprejel tudi Slovence iz Porabja. S problemom na G. Seniku je bil seznanjen in je obljubil podporo pri reševanju le-tega.

Delegacija se je ustavila tudi pri pomožnem škofu mariborske škofije dr. Jožetu Smeju, ki dobro pozna Porabje in tudi omenjeno problematiko.

Med pogovorom v pristni prekmurščini je povedal, da bo problem končno rešen le takrat, če bomo med Porabci našli kandidata za dušnega pastirja, ki bi študiral v matici. Kot časna rešitev bi prišla v poštev (po odprtju prehoda Martinje-G. Senik) pomoč župnika iz Prekmurja. Je pa še tretja možnost, in sicer vrnitev enega od slovenskih župnikov, ki delujejo v drugih župniščih na Madžarskem, v domače Porabje.

SAKALOVCI – NAJBOLJ OGROŽENA VAS V PORABJU

Ob koncu marca je bilo v Železni županiji registrirano 9400 brezposelnih, od teh 300 z visoko izobrazbo, 786 pa mladih, ki še niso bili zaposleni.

Tudi v slovenskem Porabju je iz dneva v dan več brezposelnih. Če primerjamo število brezposelnih s številom prebivalstva, je najbolj ogrožena vas Sakalovci, kajti tukaj je brez dela 30 ljudi (400 prebivalcev). Na Gornjem Seniku nima dela 31 ljudi (850 prebivalcev), na Dolnjem Seniku 15 (470 prebivalcev), v Števanovcih in okolici pa 10 ljudi (620 prebivalcev).

ČE BI GIMNAZIJO DOKONČALA...

Margita Grabler bi nam porabskim Slovencem leko bila na veliko pomauč. "Samo ka ta vrazja politika je dosta vse zapravila," pravi njeni mauž János Grabler.

Margita se je narodila v Slovenskoj vesi, po menja je bila Margita Dončec. Tistoga reda se je eštja dalo v Mursko Soboto titi v gimnazijo. Skončala je 7. klas osnovne šaule, da je čula, ka bi leko ušla v Mursko Soboto v slovensko gimnazijo. Njena padaškinja Terezija Bedič je tu volau mejla za tau, tak ka so dekle samo tau čakale, ka njim stariše tau dopistijo. Bila je velka radost, da so stariše tak skončali, ka deklina dajo v Mursko Soboto.

Margita se etak spominja na tisti cajt: "Velko veselje je bilau tau nama z Terezijov. Istina ka sve se malo bojale tu, zatok ka sve müve samo po domače znale slovensko. Dapa kak je mladi človek? Puno veselje! Samo sve tau na pameti mele, ka ve müve ta po svejta pa ve tau pa tisto vidle. Prav sve mele. Nigdar ne pozabim, kak so nas lepau sprejeli (fogadtak). Včasik sve dobile štípéndijo (ösztöndij) pa internat tu. Lepau je bilau. Da sve pa priše v gimnazijo na prvo vöro, žalost nika sve nej razmele. Včili smo se slovenščino, pa vse ka včijo v gimnaziji. Eštja smo se cirilski tu včili pisati. Nej je dugo bilau, ka sve že lepau pisale pa gučale slovenski. No naše radost je nej dugo držala. Spartoletje, na vüzen sve priše domau na počitnice. Tana-zaj sam pa jaz več nej mogla. Že so zapirali granico, potni list si nej mogo dobiti, etak so ma pa stariše več nej pistili, ka pa ka več nemo mogo domau. Etak sam ranč prvo leto nej mogla cejlak vözprajti. Kak je moj mauž pravo, vrazja politika mi je vkrajvzela priliko za včenje. Pa itak, tisti 7-8 mejsacov je v mojom življenji nepozableno. Mladi človek se brž leko jezik navči. Ranč ne smejm brodit na tau, ka sam zgubila! Malo mi je ležej, če si brodim na tau, ka je moja čerka Gitta učiteljica gratala pa zna slovenski jezik tu."

Tau ka ste vi znali slovenski, vam je na hasek

bilau?

"V mojom žitki je furt na hasek bilau. Samo dve anecdote vam povem zatau.

Gnauk sam se pelala s cugom v Austrijo k svojim oči. V kabini sta dva gučala nemški, dva pa slovenski. S Slovencemi sam se fajn mejla. Na tistoj dugoj pauti — če bi nej znala slovenski — bi leko samo v luft gledala kak bedak.

Gnauk pa moj mauž prišo domau z dela, on je v židanoj fabriki delo. Tistoga reda — 1950. leta — so začnili nika modernizirati fabriko, so za kúriti valaun nauva kala (peč) parpelali iz Jugoslavije. Navola je samo tau bila, ka so je nej vedli vküppostaviti, zatok ka so nej vedli taparšteti papir, šteri je za tau bijo. Mauž je pravo svojim šefi, ka on namé not parpela, dja mo gvüšno vejdlata taparšteti. Tak je bilau. Te so pa kala lepau

vküppostavili, pa so mi trnok lepau zavalili. Mozej so pa prajli, ka je leko ponosen (büszke) namé."

Mauž János Grabler posluša nas, pa vidim, ka večkrat nika šče prajti. Gospaud Grabler, v vašom življenji ka je tau znamenüvalo, ka sta

vi Slovenko za ženo vzeli, vi ste pa Vogrin?

"Morem povedati, ka od tistogamau, ka sva vküper, so ma skurok furt parganjali zatau, ka je ona Slovenka. Tau je pa bilau za politike volo, ka so se sausedne države nej razmele. Margitin oča so odskočili v Austrijo že te, da sva eštja nej bila oženjeniva. 1949. leta sva se ženila, dapa eštje 1975. leta so itak furt pardišali za nami. Tau sam pa nej zatok pravo, ka bi dasvejta tau v oči vrgo Margiti. Müva se sploj lepau mava, kakoli ka sva doste zmetnoče mogla trpati. Moji sinauve so eštje štrafani bili zatau. Najvekši sin je pricajti (pravočasno) zvedo, ka de samo takšo sodaško službo leko emo, ka de mogo delati. Gez sam tu mogo 29 mejsacov sodak biti, delati sam mogo. Pükše sam nej daubo v roké. Na, moj sin je tau nej mogo požrejt, odskočo je on tu. Zdaj v Australiji živé. Eštja gnesdén zna slovenski, pa ga strašno boli srce za daum."

Vi ste točkar prajli, ka ranč ne smejte brodit na tau, ka ste zgúbili s tem, ka ste nej meli priliko za včenje. Da ste več nej šli nazaj v Mursko Soboto, zakoj ste se nej tadale včili tu doma?

"Naša daržina je raznok spadola. Sestra je odišla v Jugoslavijo, eštje gnesdén je v Maribori. Oča mi je odskočo.

Spoznala sam se z možaum pa sam se oženila. Da so moji vrstniki končali gimnazijo, sam že mati bila. Samo je tau sreča, ka se z možaum dobro razmejva. 3 svojo mlajšov pa mojga mlajšoga brata sva z možaum gorzranila. Nauvi

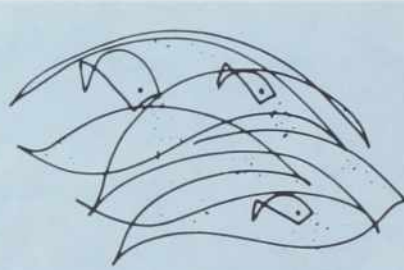
NAŠE PESMI (21)

Edna ftica priletejla

*Edna ftica priletejla,
lejpa bejla pisana.
Ona prinesla veseli glas,
kaj pojdem jaz lubici spat.*

*Prejk trej bargauv,
prejk trej dolauv,
prejk štiraj zeleni travnikov,
prejk štiraj zeleni travnikov,
sam (j)odo jaz lubici spat.*

*Tak dugo tak dugo sam odo za njauv,
kak ribice plavajo za vodauv,
kak ribice plavajo za vodauv,
tak dugo sam odo za njauv.*

*Na pauti sva se srečala,
prelejpo sva se pozdravljala,
tak skuznatne bile so maja oči,
nad nama več lübezni nej.*

*Zdaj pa zbaugom Micika,
i tvoja bejla postelca.
Kelkokrat sva vküp spala,
al' zdaj pa nigdar več.*

*Zdaj pa(j) nigdar več,
ali zdaj pa(j) nigdar več,
ne bodeš moja žena več.*

*Zagvušno si mi obečala,
ka(j) bodeš menpočakala.
Ména nej vidla več,
si drugo zbrala, zbrala je.
Namé se čisto spozab'la je.*

*Te sem pa(j) prišo nazaj domau,
pa(j) sam jo pito ali kak si kaj.
Meni se tak godi,
kak tistoj rauži, raužici,
štero mi rani mraz vmori.*

Gorenji Sinik
—mkm—

ram sva zidala brez posojila (kölcösn). Zdaj sva obadva v penziji, dapa dosta delava. Gez štrikam, goblene delam, mauž — on je mizar — pa malo z lesaum dela. Nemo prajla, nej mi je vseedno da brodim na Ireno pa Ilo-no z naše vesi. One so se vönavčile, njim je ležej. Gvušno, ka bi gez tu leko bila vönavčita.

Zdaj si samo tau mislim, naj mava zdravje, da va eštja dugo leko med svojimi mlajši, med svojo daržino. Našo življenje je sploj ovakšo bilau, kak gnesdén naši mlajšov. Nas so stariše navčili na poštenost, na potrpljenja. Mi smo tak živeli. Zadovolni smo mogli biti s tistim,

ka je bilau. Gnesden je pa svejt bogati, dapa tak mislim, če so bogatejši, düšno življenje, poštanje je pa vse menja. Tak smo vendar s svojim maternim jezikom tu."

V tej dnevaj sam čula, ka da se potem znauvič dalo v Mursko Soboto v gimnazijo titi. Istina, ka smo na tau — na žalost — skurok petdaset lejt mogli čakati. Vüpajmo, ka so eštja ostali med nami takši, steri štjejo titi v slovensko gimnazijo. Tau se tu vüpajmo, ka ne zopodijo tak kak Margita. Nedo zapirali, bole opirali granico.

I. Barber

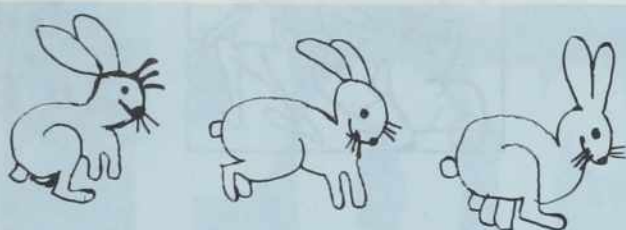
TEKMOVANJE

Na tekmovanje v deklamiranju smo se že dolgo pripravljali. Najprej smo tekmovali na svoji šoli. Tisti, ki je lepo deklamiral pred šolsko žirijo, je šel naprej v Monošter. Pred nastopom smo z učiteljico vadili pravičen izgovor in poudarke.

Prišel je veliki dan. Zjutraj smo se zbrali. V Monoštru nas je čakala učiteljica Klara. Tekmovanje se je začelo ob pol devetih. Vsakdo je imel številko, ki je pomenila vrstni red nastopa. Vsak se je pripravil z obvezno in izbrano pesmijo. Deklamirali smo po skupinah. Najprej so nastopali mlajši učenci, potem pa srednja skupina od 5. do 6. razreda, nato smo prišli na vrsto mi, skupina od 7. do 8. razreda. Po deklamiranju se mi je odvalil s srca velik kamen. Čutila sem, da sem kar dobro deklamirala, brez napak. Medtem ko so nas pogostili s sendviči in osvežilno pijačo, je žirija ocenila naš nastop.

Končno se je žirija odločila, saj smo rezultate že nestrno čakali. Tisti, ki smo dosegli prvo, drugo ali tretje mesto, smo dobili za nagrado lepe knjige. Z naše šole nas je bilo več nagrajenih, zato smo zelo ponosni. Vesela sem, da sem na tej prireditvi slišala lepe slovenske pesmi. Upam, da nas bo vsako leto več, ki bomo "gojili" slovensko besedo.

Gabrijela Časar
OŠ Gornji Senik

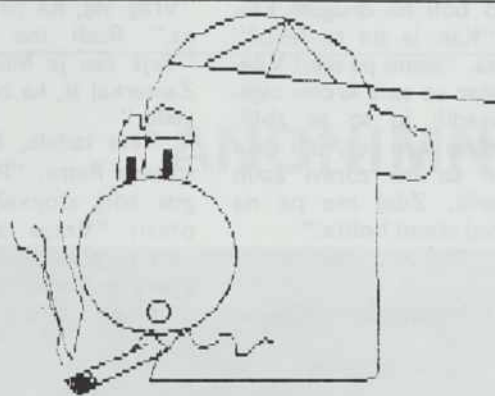
Zajčje uganke

Kdaj gre zajec skozi največ lukenj?

Kam gre zajec, ko pride na vrt gračca?

Ali si že videl zajca z ušesi?

Adrian Takač
Gornji Senik

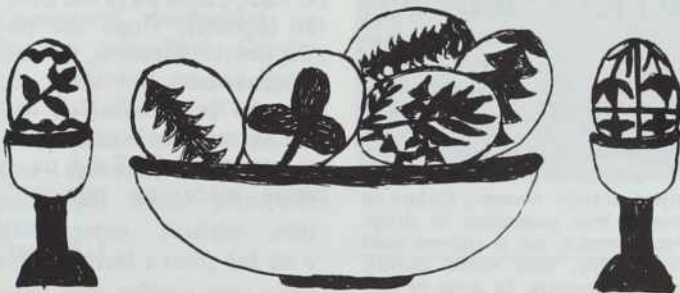
Narisal: Dušan Mukič
(in računalnik)

Tako lahko barvamo jajčka

Surovo jajce ovlaži, tako se ga bo čebulna lupina bolj držala. Med jajce in čebulo

pa vse skupaj zaviješ še z alufolijo.

To so pisana jajčka. Vsa-

lahko daš zelen list regrata peteršilja ali kak druge rastline. Tako ovito jajce daš v nogavico in kuhaš deset minut. Lahko pa jajce zaviješ v čebulni olupek, potem

ko jajce je drugačno, temnejša so pa tista, ki jih oviješ z več listi čebule.

Adrijan Takač, 6.r.,
OŠ Gornji Senik

Torbica pripoveduje

Ime mi je Šolska torba. Rodila sem se v tovarni. Tam so se rodile tudi druge torbe. Ko sem bila dovolj velika, so me peljali v trgovino. Tam sem dobila ceno. V trgovini sem bila všeč Andreji, ki me je kupila. Andreja sedaj nosi v meni knjige. Včasih pa me tudi zakotali po hribu navzdol. Zato sem že strgana in bom morala kmalu med smeti.

Andreja Nemet, 3.r.,
OŠ Gornji Senik

PRVI APRIL

To je danes direndaj, direndaj kot le še kdaj: riba je na gm zletela, krta je z vejevja snela, miška je lovila mačko, snedla mačko mehkotačko, polžek zajca je dotekel, vse ga je iz kože slekel, žaba v štorkljo se zagnala, s kljunom vred jo pozobala, bolha v slona je skočila, revežu vso kri je spila, jaz sem v levje žrelo švignil, zob mu izdrl, kot bi mignil, pa sem vendar cel in čil – danes prvi je april.

VEŠ - VEM

Prve slovenske knjige

Morda že veste, da prve slovenske knjige niso bile natisnjene v Sloveniji. V tistem obdobju je bila pomembna nemška dežela. Že v prvi polovici 16. stoletja so bile nemške dežele ne samo središče tiskarstva, ampak se je tam začelo reformacijsko in protireformacijsko gibanje, ki je s svojimi dokaj revolucionarnimi zahtevami rušilo dotedanje dogme, tudi cerkvene.

Martin Luter je proti takim dogmam nastopal prav s knjigami. Te knjige pa niso bile več latinske, ampak so jih pisali v jezikih, ki so jih govorili in razumeli tudi zelo preprosti ljudje.

bnaj knjižica, čeprav ne zelo debela. Namen Abecednika je bil, da bi se mladi Slovenci s pomočjo te knjige lahko hitro naučili brati in pisati v slovenskem jeziku.

Tako Trubarja s tema dvema knjigama in drugimi, ki jih je napisal pozneje, štejemo za utemeljitelja slovenske književnosti in seveda prvega pisca slovenske knjige. Ko se je Trubar leta 1560 vrnil iz pregnanstva v Nemčiji v Ljubljano, se je močno zavzemal za ustanovitev prve slovenske tiskarne.

Prva knjiga v slovenščini

Luter je 1522. leta prevedel iz latinščine v nemščino takratno pobožno besedilo – biblijo ali sveto pismo. V naslednjih desetletjih so ga začeli posnemati drugi protestantski duhovniki in nekateri posvetni izobraženci. To so bili tudi predstavniki manjših narodov, ki do takrat še niso poznali in ne imeli knjig v svojem jeziku. Med takimi pisci je bil tudi pridigar Primož Trubar.

Primož Trubar je leta 1550 prevedel v slovenski jezik prvo knjigo, in sicer Katekizem. Trubar ga je dal tiskati na lastne stroške v okrog 1000 izvodih, v Tübingenu. Tam je v istem obdobju izšel tudi Abecednik. To je bila zelo pomem-

Jesus Sirah, ki jo je prevedel Jurij Dalmatin, je bila natisnjena leta 1575 v Sloveniji v tiskarni Janža Mandelca.

Trubar, Dalmatin, Krelj, Bohorič in drugi protestantski pisci so tako polagali temelje naše slovenske književnosti.

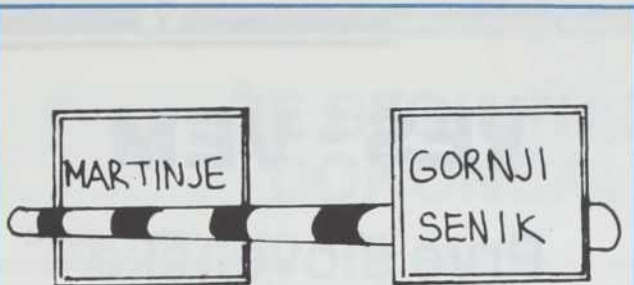
Od teh prvih tiskanih slovenskih knjig so minila stoletja. Od prvih Trubarjevih in drugih knjig se jih je v originalu ohranilo zelo malo, Katekizma na primer samo en izvod. Razvoj tiskarstva v zadnjih desetletjih pa nam omogoča, da naredimo natančne posnetke takih knjižnih redkosti. Takšne posnetke starih knjig imenujemo reprinti ali faksimile.

ČABA
SERČEC

NIKA ZA SMEJ

DEZINFORMACIJE

Iz neuradnih virov smo zvedeli, da sta konec oktobra leta 1990 predsednika Madžarske in Slovenije prestopila državno mejo pri Gornjem Seniku.

Od takrat je minilo 498 dni, mejnega prehoda pe še ni.

Boste uganili? - Eltalalja?

O mejnem prehodu G. Senik—Martinje smo že toliko pisali, da ste se najbrž naveličali te teme. Vseeno smo se odločili, da se spet "pozabavamo" s tem mejnim prehodom. Politiki s te in one strani meje obljublajo, da se bo letos "buma" odprl. In kdaj? To pa poskusite uganiti! Tisti, ki bo uganil ali pa se bo datumu najbolj približal, si bo prisluzil nagrado, ki naj bo zaenkrat še skrivnost. Rešitve nam pošljite na naslov uredništva (Monošter/Szentgotthard Deák F. u. 17.) v Sloveniji na Murski val, Titova 29, Murska Sobota (s pripisom "MARTINJE—G.SENIK").

A Felsőszőlők — Martinjei határátkelőről már annyiszor írtunk, hogy kedves olvasóink valószínűleg unják már. De azért még egy viccet megengedünk magunknak az átkelő rovására. Mindkét ország politikusai ígértek, hogy az átkelőt még ebben az évben megnyitják, Hogy mikor? Hár éppen ez az, amit ki kell találniuk! Aki eltalálja a pontos dátumot vagy időpontban a legközelebb lesz hozzá, ajándékot kap. Hogy mit? Az egyelőre maradjon titok.

A megfejtéseket kérjük küldjék a szerkesztőség címére: (Szentgotthárd, Deák F. u. 17.), Szlovéniában Murski val, (Titova 29, Murska Sobota) MARTINJE—G. SENIK jeligré

DATUM: _____

DATUM: _____

Stare navade okoli ženitve v slovenskom Porabji

Kak sprotoletje v naravi (a természetben), takšna je poroka pri mladima zaročencema (jegyespar), začetek nauvoga življenja.

Pripravljanje na gostovanje se začne z zvačinstvom. Prvi družban dé k povablenim in je pozové na gostúvanje. S sebov nesé čutoro (kulacs) vina in v rauki rožno palico. Na tau palico povableni zvežejo šaupe (trakove), s tem zahvalijo povablenje in oznanijo, da pridejo na gostúvanje. Zvač celo daržino ponidi v vinom, naj že naprej pidjéjo na zdravje mladoporocencem in ne šanjali vajo trud na gostúvansko pripravljenje.

"Kak more pozavati zvačin svate na gostúvanje?" Tau sam štela v knjigi Welisch "Sztarasinsztvo in zvacsinsztvo". (Izdano v Monoštru v leti 1911).

"... Zato sze i po meni date zvani naprej imanúvane nadele, na eden mali falácséc krúja i na pár kupic vina, sterim je Goszpod Bóg nyé blagoszlovo.

Zato sze nemate znikim vözgovarjati, nego szi krédi drzste trde mosnyé, glaszne guté, friske paté i osztre nozse."

"No tak dragi moji prijátele, nikaj sze ne bojte, ár i nász tudí Goszpod Krisztus blagoszlovi. Mámo zgrábleno edno szinico, stero devét báb zse tri dni szkúbé, sterim pérjom okóli rama nasztelemo, kaj csi bi steri szpadno, tak na méko szpádne. Meszá mámo csúda, ednoga bika szmo edno leto krmili na ednom erzenom betvi privezanoga i onoga szmo bujli. Sztrejliili ednoga brvé i kak szmo ga vdljak po póli vlekli, brazda sze escse vidí i tam zdaj Dóbeo (potok) tecsé na onom meszti. Gori szmo ga raszpravili, szala je meo teliko, ka szmo nej vedli kam zsnym. Pridócsa edna deklicska, vu fórtój je pográbila, je odneszla, ino je tam v edno lesnyekovo liscsanye sztránila, prisla edna mravla pa je vsze pojela."

Mislím, ka zvač od skúble-

ZAUB

Feri pa Djauži sta dobri-va pajdaša. Feri vsefelé vsele stvari pripovejda Djaužini, on ga samo žalostno gleda. Feri ma pravi: "Ka mene tak žalostno gledaš? Ka se ti ne vidi?"

"Ej samo njaj, ka me tak zaub boli!"

Na drugi den se pa najdeta. "No te ešče itak zaub boli?" "A, zdaj me že samo mesto boli na drugom krajji!" "Kak je pa to leko?" ga pita. "Samo pa njaj! Včera vačer so se v krčmi ciganjni svadili in so se zbili. Nasrečno sem gez tudi daubo in so mi zdravi zaub vövdarili. Zdaj me pa na obedvej strani bolita."

Elizabeta Časar-Krajcar

ZNANJE JE OBLAST!

Dva padaša sta se srečala v Sombotelí. Obadva cajt mata, da malo kaulagvrat poglednata.

Rudi je sploj spoznani v Sombotelí, vsakšo paut pozna. Ranč sta na srejsda Sombotelá, da Rudi píta svojga padaša Petra: "No Peter, znaš, kakša zidina je tau?" Peter pa pravi: "Vrag: vej, ka pa namé briga." Rudi ma pa pravi: "Vejš tau je Muzej Smidt. Zamerkaš si, ka boš dargauč vedo."

Deta tadala, Rudi že pá spítava Petra. "Peter! Znaš gde zdaj stojiva?" Peter pa pravi: "Vraga znam. Tak sam ti pravo, ka namé tau dosta ne briga." Zdaj pa Rudi pravi: "Gledaj na pravo.

Tista lejpa, moderna zidina je sombotelska galerija. Lústvo je dosta pejnaz vkúpdzavalo pa so go tak zozidali. Tau boš dargauč leko vedo. Zamerkaš si. Vejš, moj padaš Peter! Škoda, ka ne odiš v šaulo. Če bi v šaulo odo kak dja, te bi tau znau. Namé je nej vtraga po dela v šaulo ojditi. Tebi je tu tam."

Šetata se tadale. Zdaj naš Peter etak pravi svojmi padaši Rudini. "Rudi! Gledaj naprej. Vidiš tistoga z bajúsami, steri tu po pauti prato naja dé?" Rudi pravi: "Vidim ga, kaj ga pa nej vido, vej sam pa nej slejpi! Pa ka je te tau, ka té tu dé. Ka tau namé briga?"

"Vej ti dja povejm, ka te briga," pravi Peter. "Tačas, ka ti v šaulo odiš po vačaraj, tačas on tvojo ženo bauža. Dobro si ga pogledni, ka boš dargauč vedo!"

NIKA ZA ŠPARANJA

Naš Vince pa Hugo sta strašno špravniva pa si etak prpovejdata: "Hugo, ti kadiš, ka se najbolje vözplača?" Hugo pravi: "Dja cigare kadim."

Vince pa pravi, ka on pipo kadi, zatok ka je tau bola fal (poceni). Hugo ma pa zdaj pravi: "Nauri si, kak bi s pipov bola fal bilau. S cigarami je najbola fal, zatok ka samo te kadim, gda mi sto ponúdi. Tebé pa s pipov nišče ne ponúdi."

I. Barber

ljubljanska banka

Pomurska banka d.d.
Murska Sobota

Pravi naslov za denarne zadeve

njesinice in od krmlanje bika na ednoj betvi, guči samo zavolo šale, za dobro voljo pri pripravlenji na gostúvanje.

Gda ženin pride k hiši sneje, njemi sranijo nevesto. Kažejo se njemi lepe posvabice in druge lepe ženske, naj si odberé med njimi. No, zato njemi starišin vsigdar pomaga, če dugo ne najde svojo nevesto.

Ka mo zdaj pisala, tau je že sploj stara šega: Gda dé poročni sprevod (eskúvoi menet), najnaprej eden deček črno kokauš nése. Črna kokauš spominja na edno vsemogočno žival (állatra), stera bo obranila mladoženca in novi dom od vsega húdoga.

Po poroki (eskúvó) pride gostúvanje, jestvina in pitvina. Jutri mlado ženo čakajo naloge (feladatok) katere potrdijo, ka je flajsna (pridna.) Iz najbližnjega vrelca mora friško vodau prinesiti, tak, naj gosti ne zemejo vpamet. Ižo mora zamesti tak, naj gosti ne zemejo vpamet. Najlepši kolač krúja ali perec neséjo na brejg, ga pistijo dol, če je mlada žena flajsna, ga mora vloviti.

Té in druge stare vesele, gostúvanske šege že samo stare knjige, mogoče stari ljudje čuva jo v spomini.

Elizabeta Časar-Krajcar
iz Števanovec

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek
Glavna in odgovorna
urednica **Marijana Sukič**
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deák Ferenc
út.17.,

p. p. 77, tel.: 94/80-767
Cena:
posamezna številka 10
forintov oz. SLT, letoletna
naročnina 260 forintov oz.
SLT

Tisk: SOLIDARNOST,
Arhitekta Novaka 4,
69000 Murska Sobota,
Slovenija

Nenaročenih rokopisov in
fotografij ne vračamo